

CÜMLENİN ÖGELERİ

NECİP YAĞCI
GAZİANTEP
VEHBİ DİNÇERLER FEN
LİSESİ

TEMEL ÖĞELER

Yüklem: Bir iş, oluş, hareket bildiren veya kelime grubuna yüklem denir. Ya çekimli bir fiil ya da ekfiil almış isim ve isim soylu bir kelimedir.

Örnek:

Senin kalbinde merhamet adlı bir çınar var. (isim cümlesi)

Kabri kimse inkar edemez. Çekimli fiil

NOT: Ögeleri bulurken bütün sorular yükleme sorulmalı yükleme benzeyen fiilimsiye soru sormamalıyız.

NOT: Yüklem;tamlama,deyim,ikileme,birleŖik fiil ,kalıplaŖmıŖ söz grubu olabilir.Bu durumda beraber alınır.Yüklem de olup olmadığını anlamak için Ŗu kural uygulanır.

*Yüklem isim ve isim soyluysa,neyin,kimin sorusuna isim olan yükleme sorduğumuzda cevap alıyorsa isim tamlaması vardır.

*İsim olan yükleme nasıl sorusunu sorduğumuzda cevap alıyorsak sıfat tamlamasıdır

rnek: Ev,küçük yemyeŖil bir bahçenin ortasındaydı.

Toprak,harıl harıl alıŖan bir kimyacısıdır.

NOT:Türkçede önem verilen, vurgulanmak istenen unsur yüklemden önce gelir.

Örnek:Sabahleyin erkenden okula gitti.

Özne:

Bir iş, oluş, bir hareketi yapan ya da olan kelime veya kelime grubuna denir.

Özneyi Bulma Kuralı

-Özneyi bulmak için yükleme “**ne, kim**” sorusunu sorarız. Ancak bu soruyla bazen yanlış bulunduğundan en doğrusu yüklemün kökünden sonra an kim, en kim, an ne, en ne sorularından birini sorduğumuzda cevap alıyorsak öznedir.

Örnek: Boyu uzadı. --> (uzayan ne → boy)

Özne   yüklem

Ölüm inanan için güzeldir. (güzel olan ne → ölüm)

Özne   edat   yüklem

Özne İle İlgili Bilinmesi Gerekenler

-Özne olan kelimeler ismin “i,e,de,den” hal ekini almaz,çoğul ve iyelik ekini alabilir.

Kaldırımlar çilekeş yalnızlıkların annesidir.

Ortak Öge:İki yüklemi olan cümlelerde öğelerden birinin ya da bir kaçının her iki cümlenin de ögesi olmasıdır.Ortak ögeyi bulmak için heriki cümlenin yüklemine ortak öge cümlesi olanı düşündüğümüz yere getirdiğimizde yüklem kabul ediyorsa ortak öge vardır,kabul etmiyorsa ortak öge yoktur.

• Örnek:İmam ezanı okudu, minareden indi.

• Ortak özne   yüklem   yüklem

• Kitabı okudu,onu masaya koydu.(özne ve nesne ortak)

NOT: Türkçede bir öge ortaksa ortak olan öge ikinci kez kullanılsa da kullanılmasa da Anlatım Bozukluğu olmaz.

NOT: Herhangi bir kelime çıkarılırsa anlamda bozulma ya da daralma olmaz derse ortak ögeye bakacağız bulamazsak gereksiz sözcüğe bakacağız.

Örnek: Arkadaşım kitabı okudu onu masaya koydu.

-Bu cümlede özne ve nesne ortaktır. Ortak olan nesne ikinci kez kullanılmıştır. Cümleden çıkarıldığında anlamda bozulma ya da daralma olmaz.

Yardımcı Ögeler

Nesne(düz tümleç):

Öznenin yaptığı işten etkilenen varlığa nesne denir.

-İsim cümleleri nesne almaz.

a)Belirtili Nesne:

Daima ismin “i” halinde bulunur.Yükleme sorulan “neyi,kimi” sorularından birine cevap verir.

Örnek:Ali kitabı okudu.

b)Belirtisiz Nesne:

Daima yalın halde bulunur.Özneyi bulduktan sonra ikinci soracağımız “ne kim” sorularından birine cevap verir` ;ancak bu soru özneyle de karıştığında en doğrusu yüklem kökünden sonra “ılan kim,ilen kim,ilen ne lan ne” sorularından birini getirmektir.

Örnek:Ali çay içti(içilen ne → çay)

Annem çamaşır yıkadı.(yıkılan ne .....

Dolaylı Tmleç:

Öznenin yaptığı işin yerini daha, daha doğrusu yönünü gösteren ögedir. Yükleme sorulan” neye, neyde, neyden, kime, kimde, kimden, nereye, nerede, nereden,” sorularından birine cevap verir.

NOT: Her dolaylı tümleç ismin “e, de, den” hallerinden birinde bulunur. Zaman ve durum bildirirse zarf tümleci olur.

rnek: Akşama Urfaya gideceğim.

Zarf Tümlenci:Yüklemi,zaman,ölçü,miktar,yer yön bakımından tamamlayan ögedir.Yükleme sorulan “nasıl,ne zaman,ne kadar,ne,neden,niçin” sorularından birine cevap verir.

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden.

Edat Tümlenci:Yüklemin sebep,vasıta,araç ve birliktelik yönüyle tamamlayan ögedir.Yükleme sorulan neyle kimle ,niçin sorularından birine cevap verir.

Örnek: Allahtan korktuğu için kötülük yapmıyor.

Edat tümlenci

NOT:Şıklarda edat tümlenci yoksa edat tümlencini zarf tümlenci saymalıyız.

Öğeleri Bulurken Dikkat Edilecek Hususlar

-Öğeleri bulurken bütün soruları yükleme sormalıyız. Yükleme benzeyen fiilimsiye sormamalıyız.

-İsim cümlelerini olumsuz yapan değil kelimesi daima kendinden önceki kelimeyle yüklem olur.

Hava güzel değil.--> yüklem

-Öğeleri bulurken belli bir sıra takip edilmeli(yüklem,özne,nesne,tümleçler)

-Öğeleri bulurken tamlamaları,deyimleri,ikilemeleri,birleşik fiilleri beraber almalıyız.

UYARI:Sınavlarda ögelere ayırmada **yanlışlık yapılmıştır derse** önce tamlamaların birbirinden ayrılmadığına bakmalıyız.

-İki ögeli cümledir dendiğinde genellikle **isim cümlesine** bakılır.

-Bir cümle başka bir cümlenin herhangi bir ögesidir derse yüklemi olmayan cümleye bakarız.

Örnek: 1. Sabahleyin erkenden uyanmak zorundaydık.

2. Namaz kıldığımız için ,

(2. cümlenin yüklemi yok 1.cümlenin edat tümleci olmuş.)

-mı soru eki hangi ögeden sonra geliyorsa o öge araniyor demektir. Bu şekilde “mı”yı yok kabul edip ögeleri bulmalıyız.

Örnek: Ali mi geldi?-> Ali geldi.

Eve mi gitti?--> Eve gitti.

-Cümle ögelerini bulmak için kullandığımız soru kelimeleri cümle içinde geçtiğinde buldurmaya yaradığı ögenin kendisi olur. Bu şekilde yapamazsak soru kelimelerinin olduğu yere aldığı eke uygun isim getirerek ögeleri buluruz.

Örnek: Bugün kim geldi?

Özne

Bugün ne içtin?

nesne

Bugün kime gideceksin?

d.tümleç

-Arasöz, yardımcı bir açıklama ögesi olarak cümlenin içine giren cümleden çıkarıldığında anlamı da bozulmuyorsa kelime grubudur. Arasözün olduğu yere iki virgül, ya da iki kısa çizgi gelir.

Örnek: En sevdiğim insan, babam artık yaşamıyor.

Özne

Arasöz

yüklem

NOT: Arasöz herhangi bir ögenin açıklayıcısı olduğu ögeyle beraber alınır. Herhangi bir ögenin açıklayıcısı değilse cümle dışı unsurdur.

Cihan yıkılsa -emin ol- bu cephe sarsılmaz.

CDU